

Говор првог замјеника Високог представника, Доналда Хејса, на конференцији о образовању у БиХ, одржаној под покровитељством ОХР-а

Циљ нашег данашњег окупљања је да започнемо јавну дебату о будућности образовања у БиХ. Није никаква тајна да је тренутно стање у области образовања у овој земљи вриједно жаљења, а уколико се његов квалитет не побољша и ако се стање у области образовања, које се нуди младима ове земље не поправи, ситуација може постати катастрофална. Док друге земље ујурбано образују своје младе људе у области информационе технологије и другим савременим дисциплинама, припремајући их за савремено пословно окружење, ученици у Босни и Херцеговини, у већини случајева, могу само сањати о савременој настави из предмета високе технологије. Неадекватан школски простор и образовни материјал, као и настава која не испуњава стандарде, умањују стручну базу и конкурентност БиХ у будућности. Желио бих вас подсјетити на ријечи предсједника Џона Кенедија: “Образовање требамо схватати као средство за развој наших најбољих способности, јер у сваком од нас постоји лична нада и сан који, када се остваре, могу бити од користи за све и оснажити нашу нацију”.

На конференцију смо дошли у жељи да погледамо и анализирамо примјере интегрисаног и мултиетничког образовања којег су развили ученици, просвјетни радници и власти Дистрикта Брчко. Намјера нам је да се осврнемо и на шире питање будућности основног и средњошколског образовања у Босни и Херцеговини. Што више чекамо да се позабавимо тим питањем, држава губи нешто што никад више неће моћи остварити – сан, откровење и будуће пословне подухвате.

Каснимо у рјешавању овог проблема, коме је требало посветити пажњу као кључном питању послијератног опоравка БиХ, односно проблему који ће дефинитивно утицати на успјех или неуспјех свих наших напора усмјерених на стварање слободне, демократске и стабилне БиХ.

Нико не оспорава важност образовања, с обзиром да је образовано становништво засигурно боља гаранција слободе једне државе и њеног благостања, него што то може бити било каква војска. Поред тога, као што ћете касније чути и од самих ученика, обликовањем менталног склопа младих људи, у ствари, обликује се судбина државе.

Међутим, из неког разлога, овај драгоцијени ресурс се налази у центру конфузне дебате – да ли треба дијелити школске зграде, да ли се уџбеници требају ускладити, те да ли се наставни планови и програми требају мијењати. Овакве расправе, које су у ствари усмјерене у погрешном правцу, одвукле су енергију и пажњу просвјетних радника, власти и политичара на штету ученика и будућности земље.

У међувремену, велики број ученика је осуђен на кориштење средстава која не задовољавају стандарде, употребу застарјелих уџбеника, као и застарјелих наставних метода. За то нема оправдања. Многи међу присутнима су се борили против тога и учинили позитивне помаке под изузетно тешким околностима. Вјерујем да ће ваши напори, ваша храброст да искористите прилику за будућност ваше дјеце и државе бити награђена, јер је она свјетионик наде за бољу будућност. За то је била потребна вјера у дјецу, као и воља да се супротставите стварности. Један од првих америчких едукатора је рекао: “Тајна образовања лежи у поштивању ученика” (Емерсон). Морате искористити прилику у раду са младима, тако да им се омогући да савладају препреке које смо ставили пред њих и да успију тамо гдје ми нисмо могли”.

Једино ми преостаје нада да ће дебата о образовању промијенити смјер, те да ће тежиште прећи са политике на педагогију.

Упркос скромним успјесима који су остварени у земљи, реформа још увијек тече веома споро. Од прошле године су оба писма обавезна у свим основним и средњим школама у оба ентитета. Од септембра прошле године, људска права и грађанско образовање су замијенили одбрану и заштиту у наставним плановима за први и други разред средње школе.

Поред тога, од септембра прошле године, 20 до 40 школских часова је посвећено настави књижевности сва три конститутивна народа у плановима и програмима за основне и средње школе. У фебруару ове године нови језички модели – гдје ће нагласак бити стављен на заједничко језичко наслијеђе умјесто на разлике – требају се увести у основне и средње школе у цијелој земљи. Ради се на уклањању увредљиве националистичке пропаганде из уџбеника, а још више ће се урадити у блиској будућности. У децембру прошле године су ентитетски министри образовања потписали Споразум о ревизији уџбеника, при чему су се њихова министарства обавезала да ће спроводити нови програм који ће све уџбенике учинити укључивим, а не искључивим.

Министри су такође учествовали и на редовним састанцима Конференције ентитетских министара образовања, којом копредсједавају ОХР и Савјет Европе. Циљ ових састанака је промовисање интереса дјеце школског узраста широм земље кроз промовисање интегрисаног, кохезивног друштва. То је нешто од чега су ученици Брчко дистрикта већ имали користи и што могу лично посвједочити.

Рат је иза себе оставио тегобно наслијеђе страха и огорчења које је продрло у све аспекте свакодневног живота. Оно није нигдје толико штете нанијело као у области образовања. Једноставно морамо предузимати мјере како бисмо рашчистили крхотине што их је за собом оставио тај ужасни сукоб и усредсредити се на припрему младости ове земље да одговори на изазов овог вијека. Наставни план и програм мора водити ка универзално признатим испитима и нормативама успостављеним широм Европе, уколико постоји намјера уласка БиХ у тржишну конкуренцију са сусједима.

Када се вратим уназад, и ја сам се лично сусретао са образовним системом који је говорио о сепаратизму и подјели. То искуство ми је јасно показало да таквом понашању није мјесто у учионици. Морамо се непрестано освртати на чињеницу да су дјеца данашњице та која ће на крају градити државу и створити простор унутар Европе. Из краћих разговора које сам водио са ученицима у Брчком закључио сам да су они ту лекцију већ добро савладали.

Неадекватне просторије и наставне технике које не одговарају стандардима представљају двоструке проблеме са којима се морамо суочити уколико намјеравамо створити модеран образовни систем у овој земљи. Са њима се хитно морамо позабавити. Посљедице одлагања су очигледне и потпуно неприхватљиве. Навешћу вам примјер сусједне земље на сјеверу-Словеније. Данашњи приход Словеније по глави становника је више него двоструко већи од прихода у земљама централне Европе. Тако високом приходу је готово једино допринио интелектуални таленат њених грађана. Док друге земље побољшавају своје образовне институције у циљу конкуренције, БиХ не може сједити скрштених руку и даље заостајати. Ваши грађани заслужују боље.

Запамтите: квалификована и образована радна снага је фактор који ће привући страна улагања која су пријеко потребна за опоравак економије ове земље. Инвестиције ће доћи и остати у овој земљи само уколико се довољно пажње пружа првокласном образовању радне снаге. Данас све то изгледа као недостижан сан; ученици данас могу само сањати о најмодернијем образовању из области високе технологије. Простор и наставне методе које су испод стандарда, те недостатак опреме, поткопавају шансе ове земље за дугорочан економски опоравак. Али што је још горе од тога, они поткопавају и одрживост земље. Свакодневни дуги редови испред амбасада страних земаља су исувише јасна илустрација. Ваша омладина види мале шансе у овој земљи и у знак протеста одређује се за одлазак из земље. Одлив талената се мора зауставити, а може се зауставити само промјеном редослиједа приоритета: приоритетом који ће јасно показати да је ова земља одређена за изградњу будућности, а не за борбу са прошлошћу.

Европска комисија, Свјетска банка, УНЕСЦО, Савјет Европе и ОСЦЕ су активно ангажовани у овој земљи, у настојањима да помогну домаћим властима у изградњи новог модела образовног система, имплементацији обимних реформи и покушајима модернизације образовног система гдје год је то могуће. Али, међународна заједница не може ријешити овај проблем умјесто вас. Рјешење морате ви осмислити, ви се за њега морате предијелити, и на крају му приступити као државном приоритету.

Као што знате, сутра ће се у Холидеј Ину одржати конференција у организацији пројекта Европске комисије за помоћ реформи образовања у БиХ. Тема ове конференције је “Заједничка стратегија модернизације основног и општег средњег образовања у БиХ”. Надам се да ће многи од вас учествовати и на сутрашњој конференцији. Квалитетније образовање младих људи ове земље треба бити приоритет свих. Улога међународне заједнице је јасна: да понуди материјалну помоћ, да подијели наше заједничко искуство и омогући постизање рјешења. У коначној анализи, образовни систем који одаберете за своју земљу треба бити онај који желе грађани ове земље – образовни систем у БиХ не требају, нити заиста могу модернизовати странци. То је посао просвјетних радника, родитеља и ученика.

ОХР тренутно ради на покретању јавне информативне кампање под називом “Партнерство у учењу” и надамо се да ће кампања пренијети поруку да оно што се догађа у учионици, представља заједничку одговорност родитеља, ученика и просвјетних радника. У оквиру ове кампање сакупиће се и табелирати информације о успјешним иновацијама у разреду и доставиће се школама широм земље. На овај начин ће све школе бити у могућности да користе технике које су тренутно у употреби у само једној или двије школе. Људи који су упознати са техником наставе и њеним потенцијалима, као и изазовима, су просвјетни радници. Бх. просвјетни радници требају дати одговоре, а не странци или владине бирократе.

Усклађивање наставних планова и програма је лаган дио – замјена наставног стила наслијеђеног из пријератног образовног

система којег карактерише старомодан, гломазан административни апарат, недостатак креативности и интерактивности ће захтијевати политичку вољу и одређени степен храбрости. Мораћете вјеровати наставницима који ризикују и ученицима који желе промјене.

Ово је игра коју не смијете изгубити. Потребне реформе су очигледне. Имајте на уму активну конкуренцију са својим сусједима од којих су неки већ предузели ове реформе. Будућност Босне и Херцеговине зависи од модернизације њеног школског система која се треба извршити хитно, али разумно и заједничким снагама. Када одлучите да вам то буде приоритет, будућност ваше земље ће бити осигурана. Данашња конференција ће бити користан први корак на путу ка квалитетном образовном систему. Желим вам свијетлу будућност и добар успјех.